

AKROPOLITÁN

NOVÁ AKROPOLIS
MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE

FILIZOFIE
KULTURA
DOBROVOLNICTVÍ

č. 145

BŘEZEN 2022

AKROPOLITÁN

FILOZOFIE - KULTURA - DOBROVOLNICTVÍ

BŘEZEN 2022 Filozofie pro život č. 145

Filozofie, kterou navrhujeme, je způsob života dostupný všem, což znamená uplatňování učení velkých mudrců v praxi.

Kultura je uskutečňování lidských hodnot v životě, čímž se stává aktivní, využívá kvality každého člověka a rozšiřuje obzory.

Dobrovolnictví je plodem vůle vložené do služby ostatním. Neexistuje větší bohatství, než je ochota.

BRNO

www.akropolis.cz/brno

HRADEC KRÁLOVÉ

www.akropolis.cz/hradec

LIBEREC

www.akropolis.cz/liberec

OLOMOUC

www.akropolis.cz/olomouc

OSTRAVA

www.akropolis.cz/ostava

PARDUBICE

www.akropolis.cz/pardubice

PLZEŇ

www.akropolis.cz/plzen

PRAHA

www.akropolis.cz/praha

ZLÍN

www.akropolis.cz/zlin

Šéfredaktorka

Slavica Kroča

Odpovědná redaktorka

Ivana Hurytová

Redakce a grafická úprava:

Eva Bímová, Martina Flaitingrová

Jana Aksamítová, Ondřej Aksamít,

Samuel Bíma, Aleš Gabriel

Nová Akropolis se nemusí plně ztotožňovat s obsahem uveřejněných textů, odpovídají za ně výhradně jejich autoři.

Všechna práva vyhrazena.

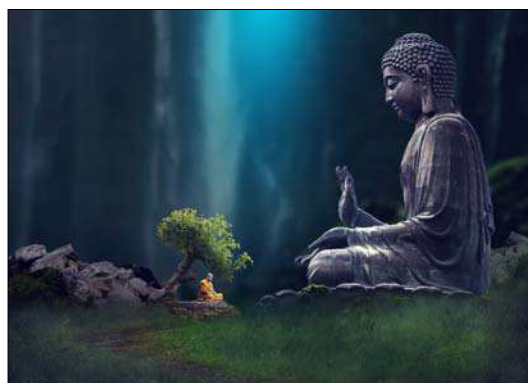
Tento časopis nebo jakákoli jeho část nesmí být reprodukovány v jakékoli formě bez předchozího písemného svolení vydavatele.

5

OBÁVANÉ VEŘEJNÉ MÍNĚNÍ

7

BUDDHISTICKÁ FILOZOFIE

9

TAJEMNÁ ŘEČ KATEDRÁL

12

JAN JESSENIUS, RENESANČNÍ
ČLOVĚK A LÉKAŘ DVOU CÍSAŘŮ

Některé zimní dny nás překryjí jako neprodyšná tmavá deka. Obloha je od rána temná a zamračená, pod nohama někdy ani není sníh, ale rozbředlá zem a bláto, které spíše připomíná podzimní plískanice. Ve vzduchu nepříjemné mrholení a všepřonikající chlad, někdy se přidá i ledový vítr...

Ale jakmile vyjde slunce, stačí několik paprsků, které prorazí hradbu mraků, a svět je najednou veselejší a krásnější. I když je stále mrazivá zima, slunce vytvoří iluzi tepla. Jeho jas vykouzlí třpytivé efekty na zasněžených větvích nebo jen na jinovatce pokryté trávě. Celá příroda se rozzáří, a jas vstupuje i do duše.

A co když se některý den slunce vůbec neobjeví?

I když není vidět, můžeme si být jisti, že vyšlo. Můžeme žehrat na tmu, ale stejně tak můžeme vyjít světlou vstříc. Zapálit svíčku, vzít si na sebe něco světlého a veselého, pustit si radostnou hudbu, rozesmát sám sebe i druhé. Každý člověk má schopnost být malým sluncem. Může hrát svým úsměvem, může pohladit svými slovy jako paprsky, může prozářit temnou chvíli smíchem, rozehnat mraky strachů.

Podle starých mýtů musí slunce v noci vybojovat těžký boj, aby se mohlo zase ráno zrodit silné a krásné. I člověk má své bitvy, z nichž může vyjít poraněný, ale vždy v jistém smyslu znovuzrozený, pokud se nevzdal. Po každém vynaloženém úsilí a překonání se je navíc silnější, statečnější a krásnější.

Když pozorujeme východ slunce, nikdy neřekneme: to už jsem viděl, to už nepotřebuji vidět znovu. Je to vždy silný okamžik zrození nového dne, kdy se v úžasu zastavíme a sledujeme přírodní scénérii. Ale není to jen nádherná podívaná, současně v sobě cítíme růst sílu a nadšení prožít onen nový den.

Jsme vždy připraveni povstat z popela, protože v sobě máme pečeť věčnosti i magii znovuzrození. Protože víme, že i po prohrané bitvě přijde nový den, nová naděje a nové vítězství.

Ivana Hurytová

VYRUŠENÝ KNĚZ

Před kapličkou u cesty z města klečel kněz a modlil se.
Těsně kolem něj prošla mladá žena a vyrušila ho z modliteb.

Copak nevidíš, že se modlím? zlobil se kněz.

Proč mě vyrušuješ?

Je mi to moc líto, otče, omlouvala se žena.

Já jsem si vás nevšimla. Pospíchám za manželem a myslela jsem na něj.

Ale já jsem myslel na Boha, opáčil kněz.

Kolem právě procházel starší muž, který všechno slyšel.

Zastavil se a povídá:

Ta žena myslela na svého muže a nevšimla si vás.

Vy jste myslel na Boha a všiml jste si jí.

*Kdybyste miloval Boha tak, jako ona miluje svého muže,
stačila by cesta pro vás oba.*

Z knihy Moudrost starého Irska od Roberta Van de Weyera

OBÁVANÉ VEŘEJNÉ MÍNĚNÍ

Když rozumnost a poznání zmizí z panoramatu každodenního života, pak se takzvané veřejné mínění ustanoví za neomylného soudce všeho, co se dělá a říká.

Veřejné mínění však není ani moudré, ani rozumné; ne proto, že by nemělo možnost takové být, ale proto, že není v jeho zájmu, aby takové bylo. Naopak, jedná se o to zmanipulovat toto mínění, aby se stalo tak proměnlivým jako samotná móda.

Každodenní skutečnost nám ukazuje veřejné mínění, které se pohybuje mezi dvěma věčnými extrémy, kritikou a lichocením, přecházejí od jednoho k druhému jako neúnavné kyvadlo. A toto kyvadlo je tak obávané, že lichotky předpokládají možnost existence a jednání, zatímco kritika je něco jako náhrobní deska, nad kterou se nikdo neodváží pozvednout hlavu.

Verdikt domnělého soudce je považován za konečný do té míry, že nejžádanější je klid, setrvačnost, ve které nás nikdo nemiluje ani nás nemá v nenávisti, ale také si nás nikdo nevšímá.

Kritika a chvála jsou však známkou pohybu, zatímco anonymita klidu je známkou statičnosti. Pokud nic neděláme, nic neriskujeme, ani následně nevstupujeme do hry extrémů, kvůli nimž jsme uznáváni či odmítáni. Pokud jednáme, musíme jako logické a přirozené přijmout, že existují tací, kteří s naším jednáním souhlasí, a tací, kteří ne, aniž bychom proto byli nuceni se zastavit, protože člověka přesvědčeného o potřebě jednat nezajímá ani kritika ani chvála. Stará se pouze o to, aby splnil svou povinnost, bez ohledu na to, co si veřejná móda myslí o povinnosti.

Dějiny nám ve svém nepřetržitém průběhu ukazují, že podle jejich cyklů se jeví i lidské zájmy: někdy záleží na povinnosti a cti více než na čemkoli jiném, a někdy jsou tyto principy zastíněny hédonismem a materialismem, které si nepřejí hluboký závazek s vnitřním člověkem, ani s dějinami, ani s Bohem. Zde vstupuje do hry veřejné mínění a jeho rozmanité módy. A v tom spočívá riziko, že se člověk ztratí v marných spekulacích, zatímco očekává potlesk, který nikdy nepřijde, a zároveň promešká dobré příležitosti jednat v životě užitečným a účinným způsobem.

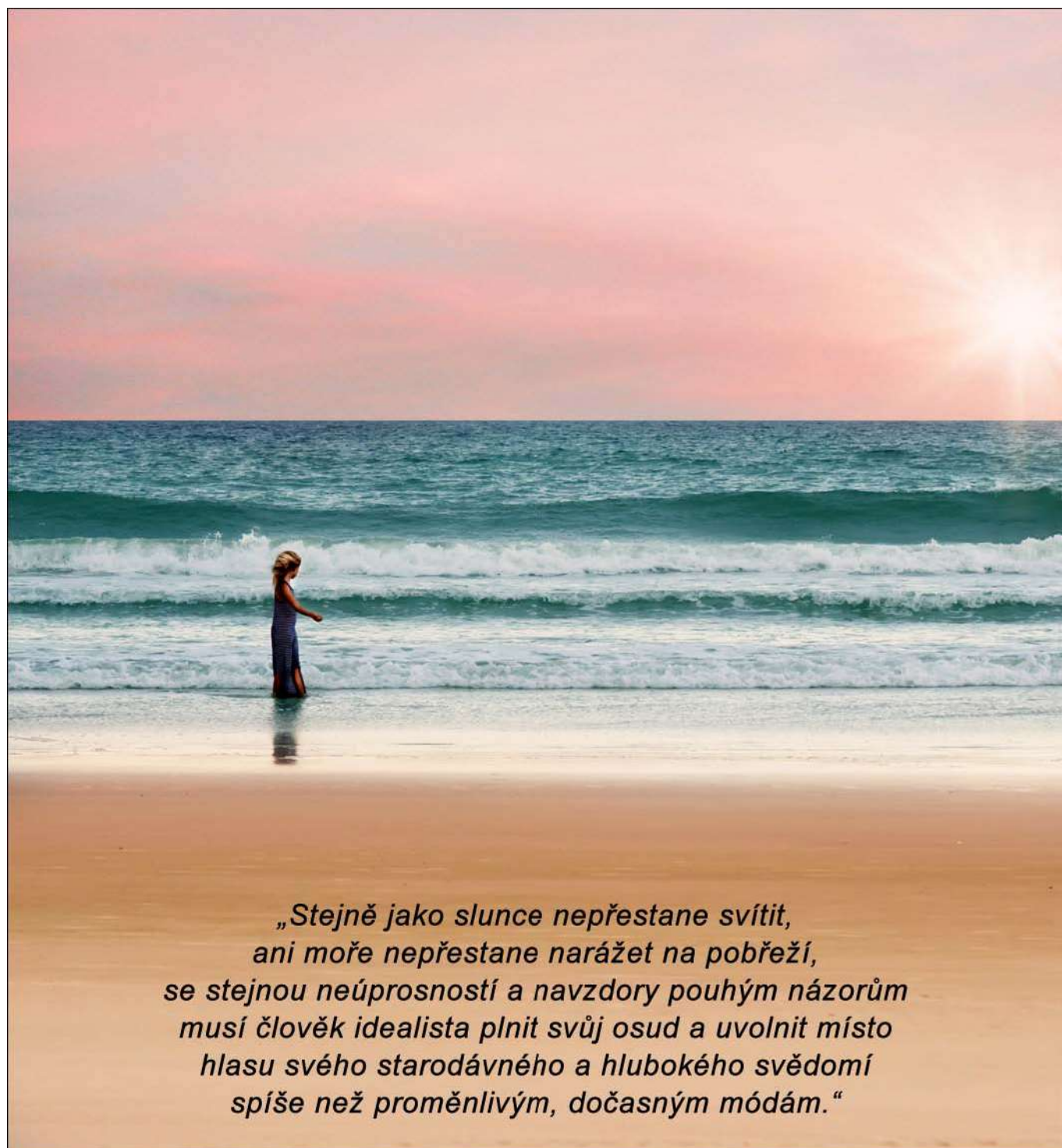
Důležité je jednat, zaujmout nějaký postoj, často riskovat, že se dopustíme chyby, ale vložit lidskou energii do aktivního sloužení sobě samému, ostatním lidem a zkrátka Bohu. Pokud nás chválí, dobře; pokud nás nechválí, také dobře. A pokud nás kritizují, stejně dobře.

Stejně jako slunce nepřestane svítit, ani moře nepřestane narážet na pobřeží, se stejnou neúprosností a navzdory pouhým názorům

musí člověk idealista plnit svůj osud a uvolnit místo hlasu svého starodávného a hlubokého svědomí spíše než proměnlivým, dočasným módám.

Dříve, než duše dokáže slyšet, je třeba, aby se člověk stal hluchým jak k řevu, tak k šumu, jak ke křiku vzteklych slonů, tak i ke sladkému bzučení zlaté svatojánské mušky.
(Kniha zlatých pravidel, Tibet)

Delia Steinberg Guzmán

*„Stejně jako slunce nepřestane svítit,
ani moře nepřestane narážet na pobřeží,
se stejnou neúprosností a navzdory pouhým názorům
musí člověk idealista plnit svůj osud a uvolnit místo
hlasu svého starodávného a hlubokého svědomí
spíše než proměnlivým, dočasným módám.“*

BUDDHISTICKÁ FILOZOFIE

Siddhártha Gautama, jméno, za kterým se skrývá velký mudrc, ten, který dosáhl nirvány a stal se Buddhou, tedy osvíceným. Pocházel z Indie, pro nás země zeměpisně i kulturně vzdálené. Zde se narodil v královském paláci, ale přes všechny luxus a bohatství nebyl šťastný. Po velkém hledání dospěl k životní cestě, jež tvoří základ učení, které dnes nazýváme buddhismus.

Indie láká svou exotikou a nabízí návštěvníkům pestré zážitky. Můžeme se zde setkat s mnoha náboženstvími, např. s hinduismem, džinismem, ale právě i s buddhismem. Je to kolébka nejstarších posvátných textů. Mnoho lidí se vydává na cestu za poznáním sebe sama a právě Indie je jedním z míst, které k tomuto setkání vybízí. Nicméně ne každý člověk má možnost se vypravit do této země. Naštěstí dnes máme možnost dostat se k různým textům, knihám a i k poznání, které nám umožní cestu do našeho nitra, aniž bychom museli cestovat stovky kilometrů. Koneckonců, jak říkali staří filozofové, člověk sám přes sebou nikdy neuteče. Kurz *Filozofie pro život* nám může takové setkání zprostředkovat, jedna z jeho přednášek je věnovaná právě buddhistické filozofii.

Kdo byl Buddha? Proč má tolik následovníků i po dvou a půl tisíci letech? Čím je jeho cesta tak přitažlivá? Protože on sám ji nejprve prošel, jeho učení není teorií, je živou pečeti jeho vlastní zkušenosti. Siddhártha Gautama musel nejprve vykonat nelehkou cestu. Musel opustit vše, co měl rád, své blízké a také svůj palác, ve kterém žil. Aby našel cestu k sobě samému, odpovědi na otázky, které ho trápily, musel projít těžkou zkouškou rozhodnutí a vydat se na cestu poznání. Jaké to byly otázky? Takové, které se čas od času objevují i našem nitru, a někdy se snažíme na ně najít odpovědi, někdy je vytěsníme, protože si s nimi nevíme rady. Ptal se, proč člověk musí v životě pociťovat bolest, proč trpí, proč musí zestárnout a zemřít.

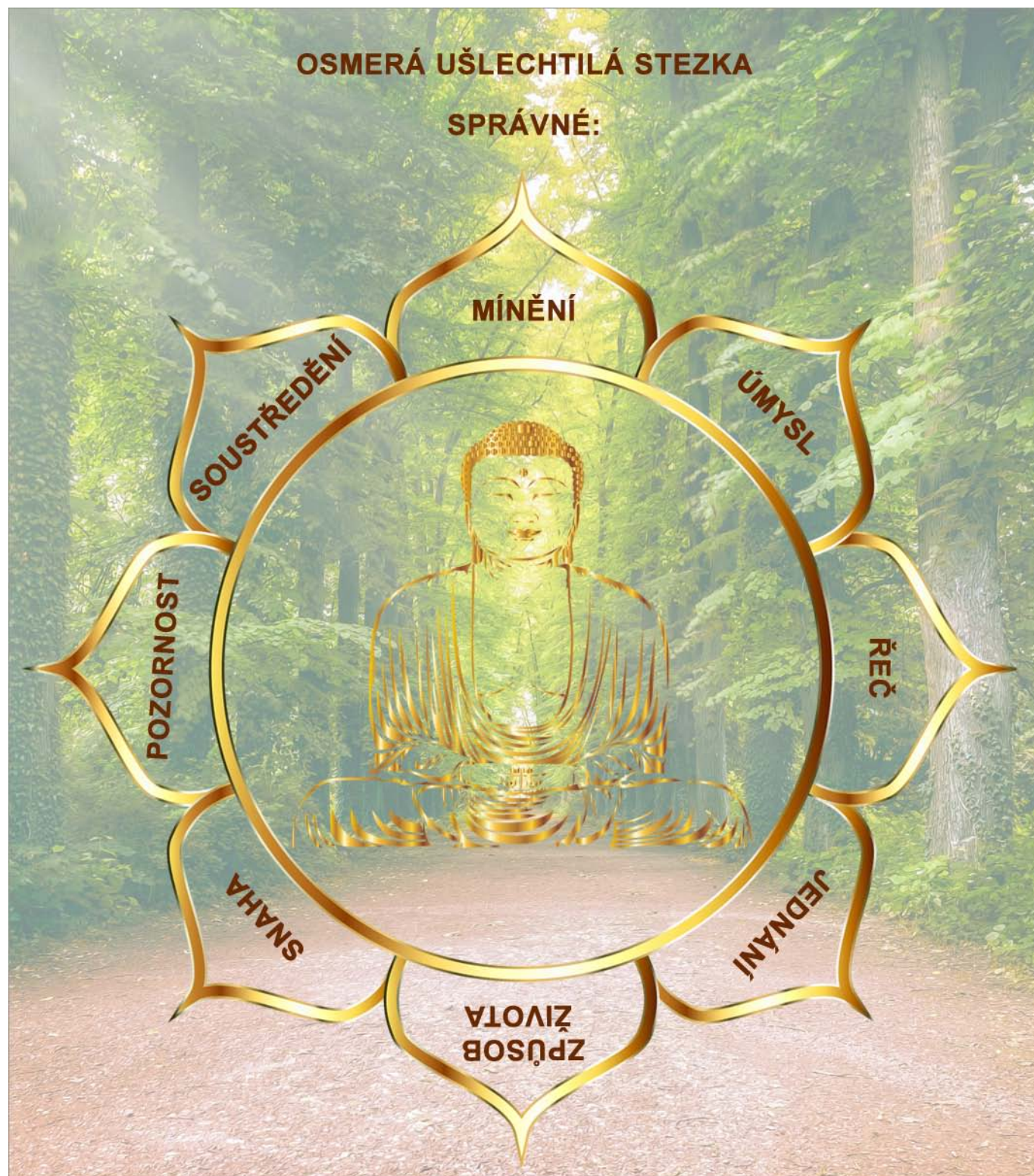
Buddha se rozhodl, že se pokusí najít příčinu, smysl bolesti a utrpení a způsob, jak je odstranit. A to se mu také podařilo, našel lék v podobě *čtyř vznešených pravd* a *osmeré ušlechtilé stezky*. Vysvětluje, že jsou věci, které nám způsobují bolest, například různé nenaplněné touhy. Dále, že je potřeba najít příčinu našich bolestí, tedy proč cítíme tyto touhy? Bolest nám přináší otřes, náraz, ale současně ji potřebujeme, abychom si

uvědomili, že je v našem jednání, myšlení, hodnotách, životě něco, co je nutné změnit. Často i víme, v čem tkví naše potíže, ale chybí nám odvaha a síla jednat, něco změnit. Ale jak by řekl Buddha, rozhodnutí je nevyhnutelné. Proto rozpracoval osmerou ušlechtilou stezku, kterou člověk může projít, a dosáhnout odstranění utrpení. Buddha nás může naučit, jak přistupovat k životu i k sobě samému a jak jednat, aby naše roz-

hodnutí byla co nejbližší k tomu, co je správné a dobré, a kde vzít v sobě sílu a energii překonat potíže.

Silnější je člověk, který zvítězil sám nad sebou, nežli ten, který zvítězil nad tisíci muži v boji. Buddha

Kateřina Zámečníková
www.filozofieprozivot.cz

TAJEMNÁ ŘEČ KATEDRÁL

Každý z nás to zažil, vstoupili jsme do katedrál a pocítili, že to není jen tak nějaká stavba, ponořili jsme se do magické náruče chrámových sloupů... Pozvedli jsme oči vzhůru, a i když jsme stáli na zemi, povznesli jsme se od každodennosti.

Katedrály promlouvají k člověku a dokážou jej oslovit, i když jsou z kamene a i když byly postaveny v době, která je té dnešní tak vzdálená. Jsou klasickým představitelem posvátné, sakrální architektury, která měla hluboký význam ve všech starověkých kulturách a zachovala si jej i dodnes. Vždy se dbalo na výběr toho nejvyššího, a především nejtrvanlivějšího stavebního materiálu. Cílem těchto staveb bylo zachytit věčnost a ovlivnit vědomí návštěvníka. Od nejstarších dob byl chrám považován za rezonanční skříňku, za hmotné ložisko pro příjem a vysílání vibračních vln oduchovnělosti. Jak prehistorické jeskyně, tak i katedrály byly upravené na základě magického kritéria pro vnímání krásy, spravedlnosti, dobra, jedním slovem Jedna.

Katedrály jsou úzce spjaté s gotikou. Tento stavební styl se objevuje náhle a brzy se

rozvíjí do svého vrcholu v takzvaném století katedrál v letech 1130–1280. Gotika postupně nahrazuje styl románský, který je charakteristický svou strohostí a střízlivostí, malá okna a silné zdi vybízejí k meditaci, mnišskému životu a izolaci od světa. Ale již v roce 1144 je vysvěcen chór chrámu Saint-Denis u Paříže, který obsahuje zřejmě prvky zcela nového gotického stylu, který brzy okouzlí celou Evropu. Lomené oblouky, opěrný systém a žebrové klenby se spojují do jednotného slohu. Důležitou novinkou je přesunutí hmotnosti vně stavby, což umožňuje odlehčit stěny a prosvětlit je nádhernými barevnými vitrážemi. Svatyně přijímá světlo, které je dokonalým poutem mezi člověkem a Bohem. Zdůrazňuje se vertikálnost, jejímž cílem je člověka napřímit.

Původ gotických katedrál je obestřen mnoha tajemstvími. Logická se zdá být spojitost gotiky s cisterciáckým řádem svatého Bernarda a rovněž s templáři. Posláním tohoto rytířského řádu bylo pozvednout člověka a k tomu jim pomáhalo hluboké poznání i dobré ekonomické zázemí, získané díky jejich skromnosti, odříkání i prozíravosti.

Dodnes nás ohromuje, jak se v době vzniku gotiky ihned našel dostatek mistrů, řemeslníků a stavitelů, takže za necelé století vzniklo přes osmdesát monumentálních staveb. Jisté je, že práce na katedrále byla velmi přísně a pečlivě organizována a všichni, kdo se na tomto Velkém Díle podíleli, si byli vědomi jeho významnosti a svůj život zasvětili této stavbě, i když se málokdy dožili jejího dokončení. Členové takových bratrstev se tak stali živými kameny každé katedrály.

Mezi nejznámější patří francouzské katedrály Notre Dame v Remeši, Chartres, Amiens a samozřejmě v Paříži. Tyto představují čistou formu gotiky s jejím hlubokým symbolismem a posláním. Poté se styl šíří do dalších evropských zemí, ale duchovní podstata gotiky je postupně rozmělněna a vytříbenost a vyumělkovanost stylu již nezachycuje mystérium nebeských zákonů. Epocha katedrál postupně končí 14. stoletím, kdy je v čisté gotice ještě postaven Chrám svatého Víta na pražských Hradčanech.

Neviditelné světy v katedrále

Společnou přirozeností člověka a přírody jsou tři světy, tři úrovně projevu: svět hmoty – *tělo*, svět citů a myšlenek – *psyché*, svět příčin (idejí) – *duch*. Tyto tři světy jsou v katedrále znázorněny jako svět podzemní, pozemský a nebeský. Podzemní svět symbolizuje převrácené nebe. Je to temné prostředí, které umožňuje zrození světla. Jsou tu určité neviditelné síly, které umožňují například semínku, aby vyklíčilo ze země. Tyto síly jsou představovány černou madonou, což je starodávná soška umístěná v kryptách některých katedrál. U Černé madony v Chartres je umístěn nápis *Virgini pariturae* (Panně, jež má porodit), což vyjadřuje stav země, která bude brzy oplodněna paprsky Slunce. S tímto podzemním světem úzce souvisí krypta, temné, tajemné a tiché místo v suterénu katedrály. Je nekropolí, útočištěm mrtvých a symbolicky střeží tajemství přechodu ze života do smrti a ze smrti do života.

Země a atmosféra je místo, kde člověk realizuje svůj pozemský život. Tímto prostředním světem, duší katedrály, je její vnitřní prostor. Začíná podlahou, ze které k Nebi vyrůstají sloupy, jež u stropu rozkvétají jako květiny. Svět země je světem duality, střídání protikladů, dobra a zla, radosti a bolesti. Tato dualita je často znázorněna na podlaze černobílými dlaždicemi, vytvářejícími šachovnicový vzor. Vitráže a rozety doplňují tento obraz pestrobarevné kosmické zahrady.

Nebesý chrámu je jeho klenba. Sem se sbíhá vše, co vyrůstá ze země katedrály v podobě sloupů a zdí, stejně jako cílem pozemského člověka je překonání černobílé duality světa, objevení Nebe a směřování vzhůru, do jeho otevřené náruče. Tato klenba představuje obrácenou loď, bárku, která pluje po nebeském moři a koupe se ve slunečním světle.

Vstup do nitra člověka

Pro každou sakrální stavbu byl vždy důležitý její půdorys. Nejenže jeho proporce a rozměry nebyly náhodné, neboť odpovídaly univerzálním měrám a proporcím, ale velmi významná byla i symbolika tohoto půdorysu. Katedrála

je typem baziliky s hlavní chrámovou lodí a několika lodmi postranními, které jsou přetřaty lodí příčnou, takzvaným transeptem. Za tímto křížením se nachází chrámová apside, chór, místo nejposvátnější. Tento půdorys symbolicky představuje tvar člověka, a vstupem do chrámu člověk vlastně vstupuje do sebe sama, do svého nitra. Tomu má napomoci vstupní portál, práh. Jeho smyslem je, aby člověk jeho překročením zapomněl na své každodenní starosti, na všední život, a vstoupil do jiné úrovně svého vědomí, do posvátného světa své duše a ducha. Pomalu prochází chrámovou lodí, směřuje od západu k východu, a tak kráčí proti toku času. Projde srdcem katedrály, které se nachází v křížení hlavní lodi a transeptu a směřuje k apsidě, jedinému zaoblenému tvaru v půdorysu.

Alchymie chrámu

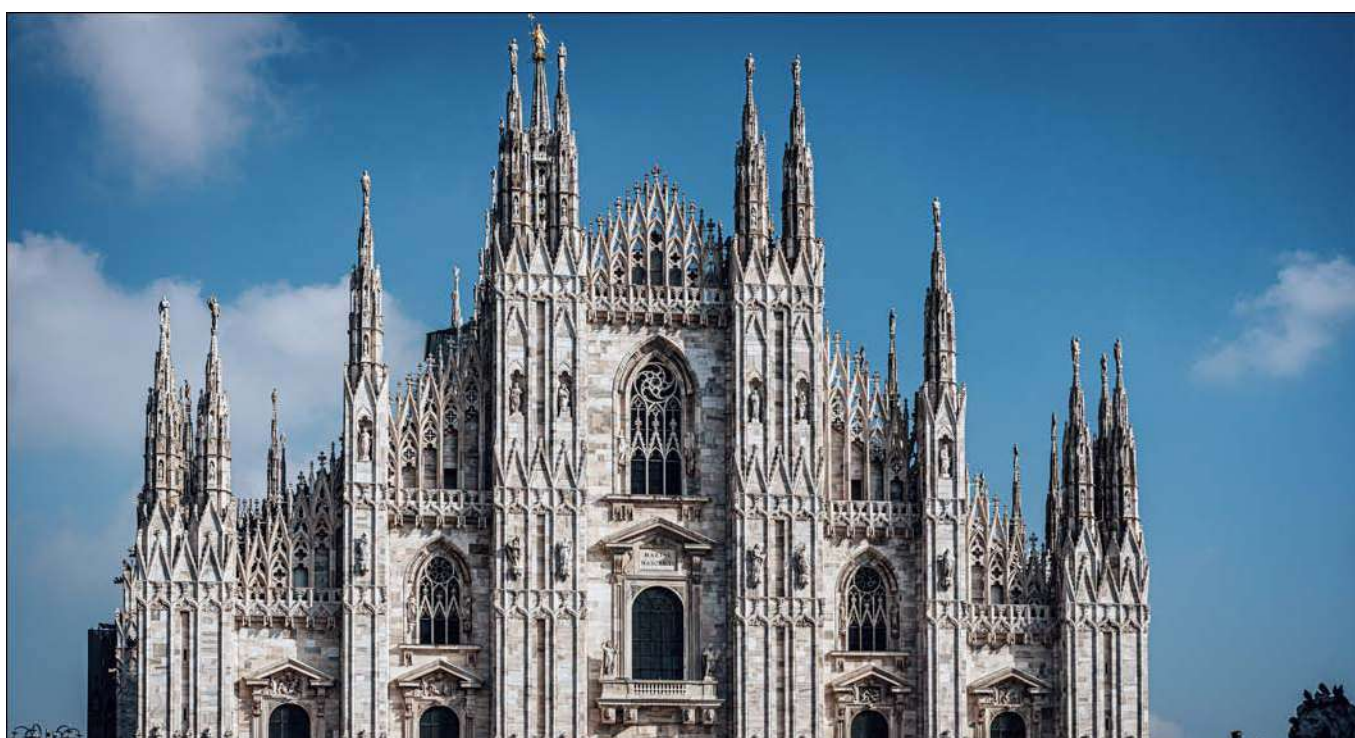
Katedrála je prostorem, který člověku umožňuje vnitřní přeměnu, a právě ta je podstatou alchymie. Ta je naukou o evoluci směřující k dokonalosti a alchymie se jí snaží urychlit. Alchymistická přeměna probíhá ve třech postupných fázích. První fází je Černé Dílo, které spočívá v odhalení nečistot, nedostatků, neřestí. Následuje Bílé Dílo, purifikace, očista od všech nánosů obalujících naši duši. Čer-

vené Dílo je vítězným završením proměny, je královskou svatbou naší duše s duchem, je opětovným spojením člověka s jeho božskou přirozeností.

Tyto tři stupně Velkého Díla jsou v katedrále znázorněny takzvanými třemi tabulemi. Černému Dílu odpovídá kruhová tabule, na kterou při cestě katedrálou narazíme nejdříve, hned v chrámové lodi. Často se tu na podlaze nachází velký kruh s kresbou labyrintu. Čtvercová tabule je křížení hlavní a příčné chrámové lodi. Představuje ovládnutí toho, co je nízké, a rozvoj skutečné inteligence, která dokáže rozlišovat podstatné od nepodstatného a otevírá přístup k pochopení zákonů přírody. Třetí tabulí, závěrečným Červeným Dílem, je obdélníková tabule, která je představována oltářem, obětním místem. Člověk zasvěcuje svůj život nezištnému sloužení vyššímu dobru.

Tato vskutku iniciační pouť vede člověka k místu duchovního zrození. Pokud je člověk ochoten naslouchat skrytým hlasům katedrály, je-li ochoten vidět neviditelné a opustit pohodlnou nevědomost hmotného světa, dosáhne pokladu nejvzácnějšího: moudrosti, která ho učiní skutečně šťastným.

Martina Flaitingrová

JAN JESSENIUS, RENESANČNÍ ČLOVĚK A LÉKAŘ DVOU CÍSAŘŮ

Je těžké krátce charakterizovat tohoto člověka. Můžeme přemýšlet, zda byl spíše lékařem, filozofem, historikem nebo politikem, ale takové úvahy jsou vlastně zbytečné. Byl člověkem renesančního formátu, který celý svůj život zkoumal a jednal, který působil na řadě míst Evropy a který svým dílem ovlivnil dění své doby.

Narodil v roce 1566 ve Wroclavi v Polsku, pocházel z uherského zemanského rodu, který měl kořeny ve slovenském Turci. Doktor medicíny se Jessenius stává roku 1591. Od roku 1600 přednášel na Karlově univerzitě v Praze, zde vykonal první veřejnou pitvu lidského těla v českých krajích. Pitva těla popraveného muže se konala ve slavnostně vyzdobené Rejčkově koleji, trvala pět dní a jako přihlížející se jí zúčastnilo asi pět tisíc osob. Význam Jesseniovy pitvy je třeba spatřovat nejen v prohloubení anatomických poznatků, ale také ve zvýšení prestiže Karlovy univerzity.

V roce 1602 přijel Jessenius opět do Prahy, a to na osobní žádost císaře Rudolfa II., který zval ke svému dvoru ty nejlepší učence tehdejší Evropy. Stal se osobním lékařem Rudolfa II. a po šesti plodných letech strávených v Praze přijal nabídku uherského krále Matyáše, aby se stal jeho dvorním lékařem a zároveň historiografem. U Matyáše působil celých pět let (1608–13), v následujícím období přednášel v Drážďanech, Basileji, Tubingenu a od roku 1615 opět v Praze, v letech 1617–20 byl rektorem pražské univerzity, v té době získal i profesuru z historie. Byl jedním z těch, kteří se stavěli na stranu českých stavů proti Habsburkům. A tak po prohrané bitvě na Bílé Hoře a nástupu Ferdinanda II. Habsburského na český trůn byl Jessenius zatčen a odsouzen k trestu smrti. Za účast na protihabsburském povstání byl 21. června 1621, spolu s dalšími dvaceti šesti českými pány popraven na Staroměstském náměstí v Praze. Usmrtili ho sekerou kata Jana Mydláře, vyřízli mu jazyk, protože škodil

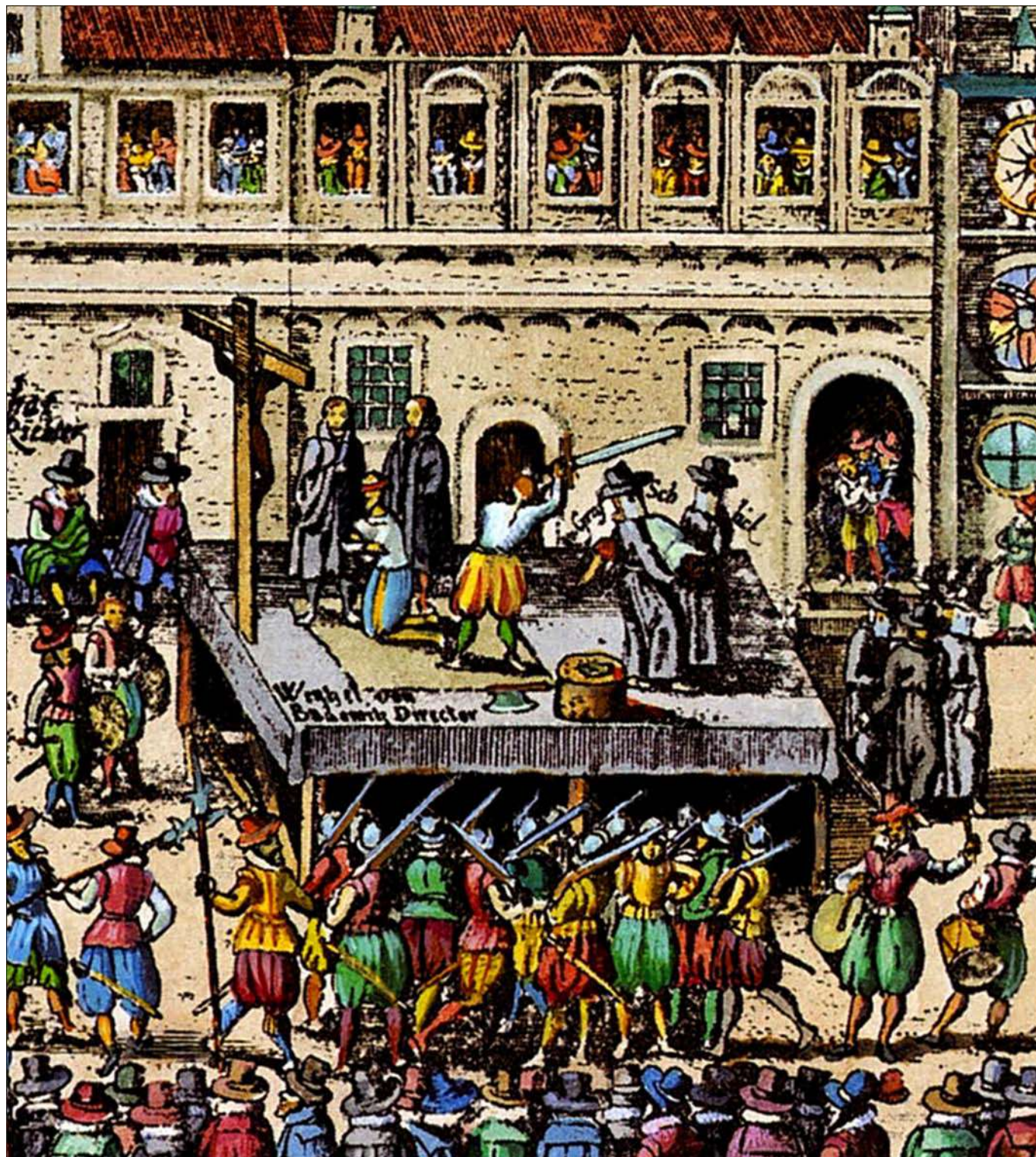
slovem, a jeho hlavu zavěsili na Staroměstské věži. Až po deseti letech ji pravděpodobně přemístili do Týnského chrámu, ale dodnes netušíme, kde se pozůstatky Jana Jessenia nacházejí.

Celý život se zajímal o vše kulturní, udržoval styky s předními humanistickými vzdělanci své doby jako byl Tycho de Brahe, Johannes Keppler, Tadeáš Hájek z Hájku atd. Zásady humanismu vštěpoval i svým posluchačům

a setkáváme se s nimi v jeho spisech – psal odborné lékařské práce, filozofické úvahy i básně.

Jan Jessenius je příkladem všestranného, celistvého a odvážného člověka, který celý svůj pestrý život prožil věrný svým zásadám a vždy konal to, co považoval za nejlepší, bez ohledu na důsledky, které to s sebou neslo.

Lucie Šrámková

BANYÁN, LES Z JEDNOHO STROMU

Pokud skutečně milujete přírodu, najdete krásu ve všem...

Každý, kdo někdy obdivoval rozmanitou barevnost podzimního listí či neopakovatelnou jedinečnost sněhových vloček, bude s citátem Vincenta van Gogha souhlasit. Existují však divy přírody, které jsou pro nás nezvyklé a exotické, neboť se s nimi v našich podmínkách nesetkáme, a jedním z nich je banyán.

Fíkovník bengálský, zvaný banyán, je totiž stromem, který vytváří největší korunu ze všech stromů na světě. Pochází z Indie, Pákistánu, Bangladéše a Srí Lanky; všude tam i v okolních zemích má své místo nejen ve volné přírodě, ale také na posvátných místech a u chrámů, stejně jako v mýtech a legendách. Jeho jméno prý pochází od *baniánů* – obchodníků, kteří kdysi v Indii nabízeli své zboží a jejichž celé tržiště se mohlo uchýlit do stínu koruny jediného takového stromu.

Fíkovník banyán vyrůstá zvláštním způsobem jako takzvaný *epifyt*: díky ptákům se jeho semínka dostanou do pukliny v kmeni jiného stromu, v němž najdou oporu, ale necizopasí

na něm. Živiny i vodu získává fíkovník sám ze svého okolí a brzy začne vypouštět malé kořínky. Když dosáhnou země a zakoření, banyán se rozroste a obklopí, obalí a uzavře před okolím celý kmen původního stromu; ten nemá přístup ke vzduchu a brzy uhynie. Proto se řadí do skupiny takzvaných škrťáčích fíkovníků. Když doroste do dospělosti, začne z jednotlivých větví vypouštět k zemi vzdušné kořeny. Ty se v zemi uchytí, zesílí a zpevní a vytvoří zdánlivě další „kmeny“, které vyživují větve, z nichž vyrůstají. Stromu také poskytují potřebnou oporu, a ten se tak může neustále rozrůstat do šířky. Největší banyán dnes zabírá plochu kolem dvou hektarů, což je téměř polovina Václavského náměstí, a podpírají jej tisíce vzdušných kořenů.

Tento stálezelený strom bývá zejména v Indii hojně vysazován kolem cest, aby poskytl stín. Jeho dřevo se využívá pro výrobu nábytku i papíru, své místo má však i v tradiční medicíně: mezi jinými neduhy léčí zažívací obtíže, horečky nebo záněty. V tropických oblastech jej můžeme nalézt také v městských parcích, kam je s oblibou vysazován pro svůj neobvyklý vzhled, nebo v botanických zahradách.

V mnoha tradicích je banyán považován za posvátný strom. Svědčí o tom například zmínka, kterou o něm nalezneme v jednom z nejdůležitějších posvátných indických textů, Bhagavadgítě. Sám bůh Krišna tam o něm říká: *S kořeny nahoře a větvemi dole, fíkovník ašvattha je považován za nezničitelný; jeho listy jsou hymny a ten, kdo ho zná, je znalcem véd.* Také přirovnává banyán a jeho odraz ve vodní hladině k našemu světu: smyslový, hmotný svět je jako odraz stromu, který vidíme ve vodě; víme však, že nad ním existuje skutečný fíkovník – pro Indy symbol duchovního, nadčasového, dokonalého světa, jenž později Platon nazve světem Idejí. V buddhistických textech zase najdeme metafory založené na jeho způsobu růstu: připomínají nám, že tak, jako banyán utlačuje hostitelský strom, na němž vyrůstá, často smyslové touhy a vášně utlačují a ovládají člověka a brání mu v jeho vlastním rozvoji.

U domorodého obyvatelstva v Mikronésii se vyprávějí legendy o strážcích banyánových stromů, jimiž jsou duchové přírody; na

Filipínách jsou banyány jejich obydli. V Bangladéši není radno banyány kácet – na člověka by pak dopadla kletba nebezpečných duchů, kteří je obývají – a svou roli hraje banyán třeba i ve vietnamské mytologii.

Zajímavostí o banyánu by se našlo ještě mnoho: že jej opyluje pouze jeden druh vosy, že je indickou obdobou české lípy – je totiž tamějším národním stromem – nebo třeba že nejstarší bonsai vypěstovaná z banyánu má dnes už 240 let.

Vraťme se však na závěr k jeho nejcharakterističtějšímu rysu – desítkám, stovkám a tisícům vzdušných kořenů, díky kterým může strom sílit a růst. Připomínají totiž citát z Dhammapadam, knihy buddhistické moudrosti:

Jako lze z jedné kupy květin uvít mnoho věnců, tak by každý měl z jednoho zrození jako smrtelník dát vzejít mnoha záslužným skutkům.

Tereza Goliášová

PROGRAM AKTIVIT

GÉNIUS MICHELANGELO

Přednáška s videoprojekcí

SCHLIEMANN A TRÓJA

On-line přednáška ke 200. výročí
narození H. Schliemanna

INTELIGENCE ZVÍŘAT

Přednáška

KURZ DOBROVOLNICTVÍ

PRAKTICKÁ RÉTORIKA

Kurz

JAK BÝT STOIKEM?

Přednáška

DUŠE INDIÁNA

Přednáška

KURZ FILOZOFIE PRO ŽIVOT

Chtěli byste lépe poznat sami sebe a svět, který nás obklopuje? Máte otázky a hledáte odpovědi? Existuje více cest, jak je najít. A jednu z nich odjakživa nabízí filozofie. Když se dnes řekne slovo filozofie, často si představíme teoretickou disciplínu odtrženou od praktického života. Tento kurz vám přiblíží filozofii takovou, jaká ve své podstatě je: srozumitelnou a užitečnou v našem každodenním životě.

Filozofie pro Život

PŘÍRODNÍ FILOZOFIE

ČLOVĚK A UNIVERZUM

ODKAZ DÁVNÉ INDIE

ZÁHADY TIBETU

BUDDHISTICKÁ FILOZOFIE

MOUDROST ČÍNY

VÝZVA ŽIVOTA VE SPOLEČNOSTI

PLATON A „MÝTUS O JESKYNI“

ARISTOTELES

PLOTIN A NEOPLATONICKÁ ŠKOLA

DŮLEŽITOST VÝCHOVY

EGYPT

ŘÍM A STOIKOVÉ

DĚJINY, PAMĚŤ A ZKUŠENOST

DĚJINY A MYTOLOGIE

HISTORICKÉ CYKLY

SVOBODA A OSUD

Součástí kurzu jsou cvičení rozvíjející
schopnosti člověka:

POZORNOST

KONCENTRACE

PAMĚŤ

IMAGINACE

VŮLE atd.

**Sklizeň celého roku závisí
na jaře, kdy se seje.
Dánské přísloví**

